

Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра спеціальної освіти
Ресурсний центр з інклюзивної освіти ЛНУ ім. Івана Франка
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Бердянський державний педагогічний університет
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Тези доповідей

I-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції

**«ІНКЛЮЗІЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ВИКЛИКИ, ПРАКТИКА,
ПЕРСПЕКТИВИ»**

22–23 січня 2026 року

м. Львів

Львівський національний університет імені Івана Франка
Львів - 2026

УДК 378.09.011.3-047.22:376](477)"202"(06)

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету педагогічної освіти

Львівського національного університету імені Івана Франка

(протокол №9 від 24.03.2026 року)

Відповідальний за випуск Мар'яна Породько

**Тези доповідей І-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції
«ІНКЛЮЗІЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ВИКЛИКИ, ПРАКТИКА, ПЕРСПЕКТИВИ». –
Львів: Львівський національний університет Івана Франка, 2026. – 236с.**

У збірнику вміщено тези доповідей І-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції «ІНКЛЮЗІЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ВИКЛИКИ, ПРАКТИКА, ПЕРСПЕКТИВИ», яка відбулася у м. Львові 22-23 січня 2026 року.

Матеріали надруковано в авторській редакції. За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори публікацій.

УДК 378.09.011.3-047.22:376](477)"202"(06)

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИХОВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Актуальність виховання безпечної поведінки у дітей з особливими освітніми потребами зумовлена поєднанням індивідуальних труднощів розвитку та зростанням ризиків у довкіллі. Для дітей з ООП уміння поводитись безпечно набуває особливої значущості з огляду на можливі порушення сенсорної обробки інформації, комунікації та виконавчих функцій. Водночас нормативно-правові акти у сфері освіти та захисту прав дитини визначають обов'язок закладів освіти забезпечувати безпечне й доступне освітнє середовище. Отже, виховання безпечної поведінки постає як системне педагогічне завдання, що потребує одночасного урахування особливостей дитини та характеристик освітнього простору.

Виховання безпечної поведінки у дітей з особливими освітніми потребами доцільно розглядати як системне формування життєво необхідних умінь самозбереження, соціально прийнятної взаємодії та адекватного реагування на ризики в умовах повсякденної діяльності, що спирається на методи та прийоми здійснення інклюзивного навчання та права дитини на безпечне й доступне освітнє середовище, що відображено зокрема у закону України «Про освіту» (стаття 1 – загальні положення) [5], Указі Президента України «Про додаткові заходи щодо захисту прав дітей в умовах збройної агресії проти України» [4], постанові Кабінету міністрів України від 26 серпня 2025 р. № 1036

«Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти» [3] та постанові Кабінету міністрів України від

15 вересня 2021 р. № 957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» [6].

Виховання безпечної поведінки в дитинстві традиційно розглядають як складову життєвої компетентності, що інтегрує знання про потенційну небезпеку, вміння її розпізнавати, саморегуляцію, здатність звернутися по допомогу, а також діяти безпечно у типових повсякденних ситуаціях [2]. У межах державної політики у сфері дошкільної освіти в Україні означені результати відображено у Державному стандарті дошкільної освіти, у якому визначено логіку розвитку набуття дитиною дошкільного віку життєво важливих компетентностей та окреслено необхідність створення умов, що підтримують її благополуччя й безпеку [1].

Водночас для дітей з особливими освітніми потребами (ООП) уміння діяти безпечно є більш значущим. По-перше, емпіричні дані наведені С. Райс (C. Rice), Х. Ши (X. Shi), Дж. Ши (J. Shi), К. Вілер (K. Wheeler) та інших науковців вказують на те, що діти з інвалідністю мають статистично вищі ризики неумисних травм порівняно з однолітками без таких особливостей [8; 7]. По-друге, бар'єри доступності середовища та комунікації можуть перешкоджати своєчасному розпізнаванню небезпеки, розумінню інструкцій дорослого, використанню набутого уміння діяти безпечно у нових або змінених умовах, нівелювати самотійне звернення по допомогу. З огляду на означене вище, виховання безпечної поведінки у дітей з особливими освітніми потребами має ураховувати її сильні сторони та труднощі у розвитку, рівень комунікативних умінь, сенсорних потреб, швидкість темпу оброблення інформації тощо.

Водночас наражання дитини на небезпеку не є суто «властивістю самої дитини». Небезпека настає на перетині індивідуальних особливостей і характеристик середовища. Типовими індивідуальними особливостями дітей з ООП, які можуть посилювати настання потенційної небезпеки є такі труднощі: труднощі пов'язані із сенсорною обробкою інформації та недостатнім розвитком саморегуляції, які призводять до сенсорних

перевантажень або відсутності своєчасної реакції на сигнали небезпеки; труднощі в комунікації не дають змогу дитині вчасно сигналізувати про дискомфорт, небезпеку, звернутися по допомогу; діти з особливостями виконавчих функцій і поведінкового контролю, недостатній розвиток яких сприяє виникненню імпульсивності у поведінці та перешкоджає плануванню та послідовному виконанню дій; діти, як мають труднощі із мобільністю чи координацією більш вразливі до падінь. Отже, діти, які мають особливі освітні потреби з означеною симптоматикою, частіше наражаються на небезпеку ніж діти із нейротиповим розвитком. З-поміж чинників довкілля, що підвищують рівень потенційної небезпеки для дітей з ООП належать недоступна інфраструктура, надмірно «шумний» або перевантажений простір, невідпрацьовані алгоритми евакуації для дітей з ООП під час повітряних тривог, відсутність візуальних підказок, несистемність та непослідовність вимог дорослих у різних життєвих ситуаціях, а також брак взаємодії між фахівцями й батьками.

Зміст виховання безпечної поведінки у дітей з ООП доцільно розглядати як систему взаємопов'язаних компетентностей: *здатність до розпізнавання небезпеки* (реагувати на сигнали ризику в предметному та соціальному довкіллі); *здатність до самозахисту і саморегуляції* (зупинитися, відійти, заспокоїтися, оцінити ситуацію); *здатність до дотримання інструкцій та правил безпечної поведінки*, тобто виконання чітких покрокових правил у типових життєвих ситуаціях (на вулиці, біля водойм, біля джерел вогню та електроприладів, під час контакту із побутовою хімією, із незнайомцями та під час евакуації); *здатність до соціальної взаємодії у ситуації потенційної безпеки* (просити по допомогу, повідомляти про дискомфорт або небезпеку, відмовлятися від небажаного контакту тощо); *демонструвати перенесення умінь із безпечної поведінки у нових місцях, ситуаціях та з іншими людьми*. У практиці інклюзивного навчання це означає, що паралельно із вихованням безпечної поведінки, заклад освіти зобов'язаний належним чином організувати простір, окреслити маршрути,

розташувати візуальні підказки, забезпечити доступність інформації та узгодити дії команди супроводу дітей з ООП. Отже, виховання безпечної поведінки у дітей з особливими освітніми потребами розглядається як складова життєвої компетентності, що інтегрує знання про потенційну небезпеку, вміння її розпізнавати, саморегуляцію, здатність звернутися по допомогу, а також діяти безпечно у типових повсякденних ситуаціях. Ефективність виховання безпечної поведінки у дітей з ООП визначається не лише індивідуальними можливостями, а й характеристиками освітнього середовища та узгодженістю дій усіх учасників освітнього процесу. Особливого значення набуває поєднання навчання безпечних стратегій поведінки з адаптацією простору, використанням візуальних опор і функціональних алгоритмів дій. Врахування індивідуальних потреб і сильних сторін дитини з ООП дає змогу підвищити рівень її автономності та знизити ймовірність виникнення ризикованих ситуацій.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) / Наказ МОН України від 12.01.2021 № 33 «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти). URL: <https://h7.cl/1mKvV> (дата звернення: 13.01.2026).

2. Крутій К.Л., Деснова І. С., Поповська О. А. Організація ігрової діяльності для формування навичок безпеки в дітей дошкільного віку. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2024. № 97. С. 28-35.
<http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2024/97/7.pdf>

3. Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.08.2025 № 1036 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1036-2025-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.01.2026).

4. Про додаткові заходи щодо захисту прав дітей в умовах збройної агресії проти України : Указ Президента України від 24.11.2025 № 859/2025 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/859/2025#Text> (дата звернення: 13.01.2026).

5. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://h7.cl/1mKwk> (дата звернення: 13.01.2026).

6. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957 / Верховна Рада України. URL: <https://h7.cl/1mKwa> (дата звернення: 13.01.2026).

7. Shi X., Shi J., Wheeler K. K., Stallones L., Ameratunga S., Shakespeare T., Smith G. A., Xiang H. Unintentional injuries in children with disabilities: a systematic review and meta-analysis. *Injury Epidemiology*. 2015. Vol. 2, No. 1. DOI: 10.1186/s40621-015-0053-4. (дата звернення: 13.01.2026).

8. Rice C. E., Zablotsky B., Avila R. M., Colpe L. J., Schieve L. A., Pringle B., Blumberg S. J. Reported Wandering Behavior among Children with Autism Spectrum Disorder and/or Intellectual Disability. *The Journal of Pediatrics*. 2016. Vol. 174. P. 232-239. DOI: 10.1016/j.jpeds.2016.03.047. (дата звернення: 13.01.2026).